

znavali i govorili i pisali kao i naš seljački svijet u tim krajevima...) Mislim da je to (način rada na prijevodu kanona) jedina prava metoda.«

Č. Čekada, Dubrovnik

Mislim da je to dosta. Ostavimo drugu poštu pa i brzojave u arhivu. Možda će jednom trebati. A gdje su toliki uspeni interventi! Tko bi ih sve pobrojio!? Bilo ih je svake vrste: i pohvala, i zamjerki, i poticaja, i sugestija, i... i... i...

Nek nam ovaj i ovako obavljeni posao pomogne da jednom još bolje i ljepše izradimo i dobijemo konačni, reformirani, na hrvatski bez zamjerke prevedeni cijeli Misal! Quod Deus faxit!

Prikupio: o. Gabrijel Jurišić

NEDJELJNA I BLAGDANSKA ŽUPSKA MISA

Ima kod nas lijepi broj župa, osobito po selima, u kojima je svečana nedjeljna, blagdanska misa pravo euharijski slavlje. Kod mise su prisutni gotovo svi vjernici župske zajednice, svečanije su obučeni. Sudjeluju u svetoj misi. Prate je, mole, pjevaju, odgovaraju, slušaju, sve veći broj se vjernika pričešćuje na toj misi. Oni tu misu tako očekuju, tako doživljavaju, da je ona »sunce njihovih dana«, kako je rekao pok. kardinal Faulhaber. Ali postoji i dosta veliki broj naših župa, osobito u primorskom pojasu i po gradovima, u kojima je nedjeljna, blagdanska misa slabo posjećivana, dosta pusta. Ako se na toj misi pjeva, to još uvijek pjeva neki zbor na pjevalištu, nerijetko slabo izvježban, daleko od puka. Glavnina vjernika fali. Ako već slušaju misu, radije će slušati neku tihu misu, »da što prije budu gotovi«. A ono vjernika što je tu, slabo moli, neodlučno, nesložno, ne pjevaju kod mise, ne sudjeluju, i tako ta misa postaje pusta, dosadna, bez života, osobito u vrućim ljetnim danima, ili kad je lošije vrijeme.

A prema Božjoj volji, izraženoj u III. Božjoj Zapovijedi: »Sjeti se, da svetkuješ dan Gospodnji«, prema tradicionalnom kršćanskom shvaćanju, prema želji i nastojanju II. Vatikanskog sabora: »Crkva svetkuje uskršno otajstvo svakog osmog dana, koji se s pravom naziva Gospodnjim danom ili nedjeljom. Tog su se dana vjernici dužni sastati,

da slušaju Božju riječ i sudjelujući kod Euharistije sjećaju se muke, uskrsnuća i slave Gospodina Isusa, kao i da zahvaljuju Bogu, koji ih »preporodi za živu nadu uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih. (1 Petr 1, 3). Nedjelja je dakle prvobitan blagdan koji se ima predlagati i preporučivati pobožnosti vjernika, da bi bio i dan radosti i dan počinka od posla.« (Uredba o Svetom Bogoslužju Br. 106) Nedjeljna i blagdanska misa morala bi dakle biti zajednička, masovna manifestacija vjere, zahvale Bogu za stvaranje, otkupljenje, za budući život u nebu. Nedjeljna, blagdanska misa trebala bi biti zajedničko, masovno štovanje božanskog veličanstva, ali i obnova i učvršćivanje vjere slušajući i primajući Božju riječ: »U liturgiji naime Bog govori svojemu puku, a Krist još i sada naviješta evanđelje.« (Ured. o. Sv. Br. 33) Nedjeljna i blagdanska misa trebao bi da bude radosni događaj cijele župske zajednice, koji se željno očekuje, na koji se rado hrli i s kojega se odlazi poučen, prosvijetljen, smiren utješeno, okrijepljen.

Svima su poznati više manje uzroci koji dovode do nezadovoljavajućeg stanja nedjeljne, blagdanske mise: opadanje vjerskoga duha, naturalizacija života, sve veća profanacija nedjelje i blagdana radom, zabavama, sportskim priredbama, opadanje spremnosti na žrtvu, a porast želje za izletima, kupanjem, lovom itd. Ti uzorci izgledaju u mnogo slučajeva iznad nas, jači od nas, po neki svećenici rezigniraju na bijedno stanje nedjeljne, župske mise, sliježu ramenima i kažu: »Tu je nemoguće išta učiniti. Ipak postoje mogućnosti, da nedjeljna misa bude dobro posjećena, da bude privlačiva i ugodna. Samo te mogućnosti treba uočiti i iskoristiti.

1. **Vrijeme.** U mijenjanju rasporeda Službe Božje u župi treba biti razborit. Svaka promjena obično izaziva neraspoloženje i otpor, a koji put poruši i ono dobro što je prije bilo. Ali neke stvari treba mijenjati. To zahtijevaju prilike i same stvari. I Crkva koješta mijenja i nastoji se prilagoditi potrebama vremena. Zašto bismo s obzirom na nedjeljnu, blagdansku misu ostali uporno uvijek na istom satu, koji većini ne odgovara, kad je danas drugačiji ritam života, drugačije prilike? Zašto ljeti i zimi isti raspored, ako ne odgovara? Zašto na pr. zapovjedne blagdane nebi svečana misa bila u zgodan večernji sat, kad radnici, činovnici i đaci mogu prisustvovati, dok u jutarnjim satima ne mogu nikako. Pametnu promjenu treba

samo dobro obrazložiti, najaviti, pa ako ona odgovara brzo se uhoda, i oni koji su u prvi čas negodovali, postanu zadovoljni, a oni kojima to vrijeme odgovara, bivaju upravo sretni.

2. **Misa za puk.** Kad pojedini vjernici naruče misu bilo za mrtve ili za žive, redovito toj misi i prisustvuju. A možda mnogi članovi župske zajednice niti ne znaju, da svake nedjelje i blagdana njihov župnik prikazuje žrtvu svete mise baš za njih, za zajednicu. Ako su dušobrižnici to ponekad i spomenuli, neće biti suviše češće to spomenuti naglasivši uz to koristi blagodati svete mise, pa će i taj momenat pozitivno djelovati na vjernike.

3. **Urednost, dobra organizacija Službe Božje, točnost.** Nastojati, da u nedjelje i blagdane crkva, kuća Božja svane u svečanijem ruhu, da bude čista, na oltaru svježe čisti oltarnik, na svijećnjacima ne komadići svijeća preostali od tjedna, nego cijele svijeće, da u crkvi bude novo svježe cvijeće, da i ministranti imaju čiste, uredne opravice, da i sam svećenik u nedjelje i blagdane misi u svečanoj misnici, pa i s dragocjenim kaležem. To su sitnice, ali privlače i ugodno djeluju.

4. **Aktivirati vjernike.** Vrijeme je dosadno i dugo, kad čovjek ne radi. To vrijedi i za misu vjernika. Kad vjernici budu misu razumijevali, pjevali, molili, misa im neće biti ni duga ni dosadna, jer je prema misnoj drami i Vagnerov Parsifal sjena, kako je to opazio Paul Claudel. I Crkva je u zadnje vrijeme provela reformu u bogoslužju, koju bi pred 3 decenija teško itko mogao zamisliti. Žrtvovala je i latinski jezik (u nekom smislu jezik jedinstva), žrtvovala je u nekom smislu i gregorijansko pjevanje i veličanstvenu polifoniju, samo da Božjemu puku misa bude shvatljiva, da u misi može aktivno sudjelovati i iz mise crpiti božanski život. I Crkva hoće i naređuje, da Božji puk u misi aktivno sudjeluje. I ona od toga neće odstupati.

Crkveni zakoni o reformnoj Službi Božjoj glase: »U liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono što na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima. Pravu liturgijsku službu vrše također i ministranti, čitači, tumači i oni koji pripadaju zboru pjevača. Stoga neka svoju ulogu vrše tako iskrenom pobožnošću i urednošću kakva pristoji

tako važnoj službi. Sve ih stoga treba za svoj način brižljivo zadojiti liturgijskim duhom i poučiti, da svoje uloge obavljaju pravilno i skladno. — Neka se za što djelatnije sudjelovanje vodi briga o usklicima puka, odgovorima, psalmima, pripjevima, pjesmama, kad i o činima, kretnjama i stavovima tijela. U svoje doba neka se obdržava i sveta šutnja. (Uredba o Sv. Bogoslužju Br. 28, 29, 30) — Dakle aktivirati vjernike kod svete mise i ne sustati u razboritom, ustrpljivom i ustrajnom nastojanju, dok se ne postigne željeni uspjeh. To sudjelovanje nije bilo moguće postići bez misala na hrvatskom jeziku. Sada ga imamo Bogu hvala! Da li ga dovoljno preporučamo, propagiramo? Jesmo li praktično svima rastumačili, kako se imaju s njime služiti? Ako je malo glomazan, (jer prema našim tiskarskim mogućnostima, nije bilo moguće bolje) da ga vjernici nose sa sobom iz kuće u crkvu, nebi li i tu spretna organizacija mogla doskočiti? Da se na pr. ostavlja u crkvi ili na svom mjestu ili u nekom ormaru?

5. Pjevanje. Poticati narod, da pjeva, preporučavati, ustrpljivo odgajati. U Božićnim danima, kad svi pjevaju, pa makar i najskromnije stvari, svi su raspoloženiji i u većem broju. A fra Rufin Šilić je dobro rekao: »Svaka bi misa morala biti pjevana«. Misa je tako veliki, radosni vjerski događaj, da vjernici kod nje, osobito u nedjelje i blagdane treba privikavati na pjevanje. Dok se je recitirana misa donekle uhodala (još ni izdaleka ono što bi trebalo), na pjevanje mise ne polaže se važnost, ne tumači se, ne preporuča, ne nastoji. Kad svećenik sam uvidi važnost i korisnost pjevane mise, onda će tražiti i način, da to ostvari. Kad bismo postigli, da narod pjeva misu, narod bi sigurno radije dolazio na misu, i misa mu ne bi bila dosadna.

Evo nekoliko sugestija, koje su možda već i drugi dali, ali repetita juvant.

a) Promjenljive dijelove mise: Ulaznu pjesmu, pjesmu iza Poslanice, Prikaznu i Pričesnu možemo vrlo lako postići, da narod pjeva. Najjednostavniji način: recitirati (recto tono) u malo povišenom tonu. To mogu svi, koji znaju čitati bez ikakvog većeg muzičkog odgoja. Treba biti skrajnji nemarnjak i reći, da je to nemoguće. Ili na drugi malo savršeniji način. Naime: promjenljive dijelove pjevati u tonu psalma. Na pr. u Korizmi u II. tonu, u nedjelje

i blagdane u V. VI ili VIII tonu. To isto ne bi bilo teško postići kod svih onih, koji imaju tekst u ruci. Ili na treći način. Onako kako je pokazao O. Ivan Glibotić u misi posvećenoj Gospi Sinjskoj.

b) Nepromjenljive dijelove, ordinarij mise nešto je teže postići da cijeli narod pjeva, ali uz nastojanje i organizaciju i to je moguće. Prvi i najjednostavniji način bi bio: Zbor pjeva jednu strofu, a narod drugu odgovara recitirajući opet malo više (recto tono). Kako je to predvidio Crnkočki u svojoj misi. Drugi način: Zbor pjeva jednu strofu, a narod drugu u jednoj vrlo laganoj melodiji, kao što je ona iz mise Gospi Sinjskoj od Fra Ivana Glibotića, ili nešto slično. (Ovdje bi bilo dobro potsjetiti kompozitore, da komponiraju takove mise, u kojima će jedna strofa biti muzički razvijenija za zbor, a drugu strofu za narod uvijek na isti način, veoma jednostavno. Takove mise bi imale liturgijske šanse).

c) Na Prikazanju poslije Molitve vjernika i Prikazne pjesme, kad ima vremena, ne šutjeti, to je narodu dosadno, nego pjevati ili cijeli psalm Prikazanja ili neku pjesmu u vezi s blagdanom ili liturgijskim vremenom. (Imamo, Bogu hvala, krasnih pjesama korizmenih, adventskih, Marijinih). Isto tako, dok se dijeli sveta Pričest, ne šutjeti, jer je to narodu dosadno, osobito ako je mnogo pričesnika, nego pjevati neku euharistijsku pjesmu poslije nego se ispjeva Pričesna. (Imamo krasnih euharistijskih pjesama, koje će stvoriti raspoloženje i pomoći da vjernici bolje shvate i dožive ovaj uzvišeni sakrament. (Ovdje je dobro spomenuti, da će veoma dobro djelovati, ako se za vrijeme dijeljenja svete Pričesti pjeva Divnoj dakle u melodijama, koje narod i pjevači znaju, osobito, kad Blagoslovi s Presvetim bivaju rijetki ili ih nema). Svakako će se pjevanjem dobrih popijevaka duša vjernika obogaćivati vjerskim istinama, pobuđivati će se vjerski osjećaji i stvarat će se prijatno vjersko raspoloženje. U tomu nastojanju ne treba se bojati ni slabijih glasova ni onih koji nijesu savršeno intonirani. Njih će držati i nositi bolji glasovi, kojih će uvijek biti.

Držim, kad bi pastiri duša nastojali provesti napomenu sugestije, da bi malo pomalo i naši vjernici osjećali nešto slično kao i Sv. Tereza M. I., kad je pisala: »Blagdani! O kako je slatka ova riječ! Koliko se dragih uspomena

budi u meni! O kako sam ljubila te dane! Blagdani su bili za mene zaista dani nadzemaljske sreće. Nažalost veći blagdani bili su rijetki. Ali ipak je svaki tjedan došla na red nedjelja, koja mi je bila tako draga. Kako uzvišeni dan Gospodnji, dan mira! Ujutro samo išli svečanoj svetoj misi. Slušala sam propovijed očima i ušima. Nisam marila, dali me tko promatra ili ne. Vraćam se k sretnim nedjeljama. Ali prebrzo su prolazile u nepovrat. Upravo taj bijeg utisnuo je u njih biljeg tuge i kada su bile svršile Večernjice, obuzela bi me tuga. Sjetila bih se slijedećeg dana, kojim će se opet nastaviti svagdašnji život. Moje je srce u tim časovima živo osjećalo progonstvo života i čeznulo je za nebesima, gdje će biti vječna nedjelja, blagdan bez zapada sunca, bez crne noći.«

P. Milan Šesnić O. P.

Jean Danielou:

JEDINSTVO CRKAVA I PROUČAVANJE SV. PISMA

Trajna je i bolna činjenica što i dalje postoji podijeljenost među kršćanskim Crkvama, a one se sve pozivaju na istoga Krista. Isus Krist je kao vlastiti znak u oproštajnom govoru ostavio jedinstvo: »Da svi budu jedno kao što smo, Oče, i mi jedno« (Iv 17,9). Prema tome, trebalo bi da to jedinstvo, koje je vidljivi odraz trojstvenog života, bude pečat Crkve. Unatoč neuspjelih pokušaja kršćani ne smiju nikada napuštati nadu da je moguće uspostaviti jedinstvo ovdje na zemlji. Ponovni pokušaji oko uspostave jedinstva oslanjat će se u novije vrijeme na one duboke, unutarnje razvoje koji vode k tome da se pitanja danas drukčije postave, da je pojave novi kontrapunkti te iščeznu suprotnosti. U naše doba lijep je broj predmeta kod kojih je, kako se čini, komunikacija između različitih konfesija intenzivnija. To su neke vrste pretpostaje jedinstva. Mogli bismo ih nazvati miljokazima koji vode k jedinstvu, ali ti miljokazi ne smiju nipošto smetati da gledamo i druge etape što ih treba prevaliti. Najkorisniji je zadatak naglašavati točke podudaranja.

Biblija koja nije prestala biti zajedničko dobro katolika i protestanata dandanas jedne drugima sve više približava. Valja priznati da je ona više puta bila zanemarena i

da je to zanemarivanje u teologiji, duhovnosti i umjetnosti za sobom povlačilo znatno osiromašenje. Suprotni pokret ispoljio se unatrag pol stoljeća. On je bio usmjeren najprije na Novi Zavjet. Upliv velikih protestantskih egzegeta i od njih postavljena pitanja mnogo su pridonijela tom pokretu. Danas se ovaj zanos protegao i na Stari Zavjet. I tu je protestantska egzegeza pridonijela svoj udio novom načinu gledanja. Nikada se ne može dovoljno istaknuti što sve biblijska znanost zahvaljuje jednom u najvišem stupnju značajnosti naprezanju suvremene egzegeze, koja je također najznačajniji spomenik egzegeze već stoljećima. Mislim na divni **Teološki rječnik za Novi Zavjet** (Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, pod vodstvom G. Kittell-a (+1948), Stuttgart 1957²; II. izdanje dosada još nedovršeno). Ovaj rječnik koji donosi duboku studiju za svaku riječ na grčkom jeziku u LXX, u helenističkom židovstvu, u Novom Zavjetu, u profanom grčkom, u ranom kršćanstvu, neuporedivo je pomagalo za znanstveni rad. Još više, duh kojim je prožet i koji najbolje odgovara sadašnjoj školi te u velikoj mjeri i s velikom objektivnošću nastavlja metode povijesti oblika (Formgeschichtliche Methode), čini ovaj rječnik remek-djelom. Članci, kao npr. onaj K. L. Schmidta o kraljevstvu Božjem ili od Kittela o Logosu, već su izvršili značajan upliv na teologiju i na egzegezu. S katoličke strane vrijedni su spomena: H. Haag, *Bibel-Lexikon*, Zürich-Köln 1951, Verlag Benziger; *Dictionnaire Encyclopedique de la Bible*, Tournhotus — Paris 1960, Editions Brepols (oba rječnika su prerada i nadopuna istoimenog rječnika s holandskog), J. B. Bauer, *Bibel-theologisches Wörterbuch*, 2 Bände, Graz-Wien-Köln, Styria Verlag 1962².

Interes za Bibliju katolike približava protestantima, a ovi se sa svoje strane približavaju katolicima na temelju mnogo dogmatičnijeg stava što ga zauzimaju u odnosu na Sv. Pismo. Tu su djelovala dva faktora: S jedne strane sam napredak znanosti doveo je kritiku u pozicije koje se mogu priključiti pozicijama katoličke znanosti. Karakterističan je primjer za to važnost što ga egzegetska znanost povraća pojmu predaje. To potvrđuju posebno radovi Oscara Cullmanna.

S druge strane Sv. Pismo je ponovo postalo Božjom riječju, do koje puni pristup može dati jedino vjera. »Stara liberalna kritika«, pisao je Cullmann, »mogla je ras-

pravljati o Evandeljima i pri tom isključiti vjeru. U stvari, njoj je bio cilj našim dokumentima učiniti da se istakne ljudska osoba Isusova . . . O tom se kod nove metode ne radi. Učenjak koji hoće da proučava povijest predaje, prije nego se daje na takvo istraživanje, mora da nađe Krista Kyriosa u Evandeljima . . . Tek tada on će biti u stanju da ovu predaju postavi u život rane Crkve» (*Revue d'histoire et de philosophie religieuse*, Strassbourg 1925, str. 574).

U ovoj perspektivi povijesni događaji nisu samo kronološki, topografski, etnografski detalji koji interesiraju naše moderne povjesničare — pa ako ovih nema, oni osporavaju vrijednost dokumenata. Povijest u dokumentima, a to su Evandelja, je svojedočanstvo Božjih djela, što ih je on izveo u Isusu iz Nazareta. Bitni događaji Evandelja bit će prema tome ova velika djela: Isusovo utjelovljenje, zahvatom Duha Svetoga, njegovo čudesno porođenje, njegovo napastovanje, njegovo preobraženje, njegovo uskrsnuće, njegovo uzašašće na nebo — upravo ono što pristalica historicizma u ime svojih određenih predrasuda osporava. Ako se odstrani ono što je pravi objekt Evandelja, ostaje nešto siromašno, oskudno, kako nam to pruža npr. knjiga o Isusu od Guignebert-a (1867—1939) i što nam bjelodano pokazuje, kako su nemoguća takva shvaćanja kad se usporede s evanđeoskim prvotnim izvještajima.

Skrećemo pažnju na to da su Evandelja, prije nego što su bila napisana, bila propovijedana, i da prema tome predaja prethodi sam spis. To predstavlja značajan znanstveni potporanj katoličke teze. Ništa ne može toliko pridonijeti približavanju koliko lojalno istraživanje značenja tekstova, koje su odveć često znali udesiti prema zahtjevima tendencijoznog prikazivanja.

S obzirom na egzegezu Staroga Zavjeta osjeća se prije svega djelatnost Karla Bartha. Reagirajući protiv historicizma, koji je egzegezu htio svesti na povijest religije, on potsjeća na to, da je Biblija sasvim Božja riječ, koja je upravljena nama hic et nunc. Barth se ovdje pridružuje patrističkoj tradiciji, Origenu ili Hilarionu, prema kojima cjelokupni Stari Zavjet govori o Kristu. Ova predaja, koju sveopća Crkva prihvaća sve do 17. stoljeća — uključivši tu Pascala i Bossueta — i koja tek s razvojem znanosti egzegeze postade nejasnom, pod pritiskom boli u dušama ponovo izbija na površinu. Pomalja se u duši Helloa, Bloya,

Claudela. U protestantizmu Barth ju je obnovio u drugoj perspektivi. Ona nadanjuje i egzegezu njegova učenika W. Vischera.

Htio bih navesti ulomak koji od Augustinovih vremena (In Vetere Testamento Novum latet, in Novo Vetus patet), koliko mi je poznato, najznačajnije obilježava odnose između obaju Zavjeta: »Stari Zavjet izražava ono što je Krist, a Novi - tko je Krist. Čitava biblijska poruka daje se ukra-tko sažeti u slijedeći pogled: Isusa poznavati znači jedino i samo njega priznavati za Krista. Tako se odnose ta dva od istoga Duha nadahnuta Zavjeta jedan prema drugom.« U Francuskoj je ovaj studij odnosa između obaju Zavjeta u vezi s teologijom povijesti dobio poticaj iz činjenice patrističkog pokreta.

Tako su biblijski studiji prvorazredno mjesto komunikacije između protestanata i katolika. Sada se počinje shvaćati zašto. Dugo vremena se gledalo na protestantsku, čisto historijsku egzegezu samo ukoliko se ona protivi dogmatičkoj, čisto skolastičkoj katoličkoj egzegezi. Oba ova stava bila su nemoguća. Novina, a njezino mi se značenje čini značajnim, sastoji se u tom, što protestantska egzegeza postaje dogmatskom a katolička dogmatika egzegetskom. Tako one smjeraju na to da se jedna s drugom susretne u zajedničkoj metodi, koja je ujedno dogmatska i biblijska, i koja jedina može zadovoljiti današnje zahtjeve vjere. Možemo se stoga nadati zajedničkom radu koji će se nastaviti. Neka se samo u ovom zajedničkom radu učvršćuju veze koje pripremaju jedinstvo, a dok iščekujemo jedinstvo neka te veze pušte da djeluje ljubav.

19. stoljeće je Krista svelo na neki moralni ili socijalni ideal. Jedni su u njemu gledali propovjednika evanđeoskog morala, učitelja koji je poučavao ljude, neka se međusobno ljube, uzor koji su nastojali nasljedovati. On je za njih ostao lik koji visoko strši u prošlosti, nipošto Sin Božji koji živi u svojoj Crkvi. Drugi su posizali za kršćanskim vrednotama kao konstitutivnim vrednotama civilizacije. Namjeravali su oko ovih vrednota uspostaviti jedinstvo kršćana.

Vidjesmo lom svih sistema koji namjeravaju kršćanske vrednote držati u visokoj cijeni a u isto ih vrijeme trgati od njihovih dogmatskih i sakramentalnih korijena.

Spomenuo sam Karla Bartha. Njegov je upliv u ovom pogledu bio značajan. Zacijelo, neki vidovi njegova mišljenja za katolika ostaju prijepornima. No njegov visoki pojam o Božjoj transcendenciji, njegov smisao za tragično u kršćanskoj situaciji, sve nam je to pomoglo da svoju teologiju očistimo od brojnih ostataka racionalizma, svoju duhovnost od tragova sentimentalizma, svoj pojam o kraljevstvu Božjem ne miješajući ga s pojmom kršćanske civilizacije.

S Barthom možemo usporediti jedno katoličko djelo koje našoj javnosti jedva da je poznato kao njezino, djelo velikog benediktinca iz Maria Laach P. Odon Casel-a (1886—1948), *Das christliche Kultmysterium*, Regensburg 1960.⁴ Kao polaznu točku on pokazuje kao i Barth reakciju protiv nazora koji zaboravlja misterij Boga — Boga koji se objavljuje samo vjeri — i stoga pokušava nekim zaleptom prodrijeti u božansku tamu. Živi se Bog može spoznati samo u onolikoj mjeri, ukoliko se objavljuje, a on se objavljuje najprije onima koji mu se približavaju klanjajući mu se u duhu.

Ono u čemu protestantizam, po mojem sudu, nema pravilno shvaćanje jest Utjelovljenje. Utjelovljenje, tj. po milosti preobražena narav. Na to protestantizam odveć malo pazi. Izvan Boga za njega je sva narav još pod grijehom, otkupljena samo u nadi. »Crkva je za protestante zajednica onih koji iščekuju ono što još ne posjeduju... Za katolike su naprotiv oni koji pripadaju Crkvi dionici božanske naravi, njihova čovječja narav biva ne samo uzeta nego ontološki obnovljena« (*Revue des sciences philosophiques*, Paris 1939, str. 508—509).

Ove riječi od Maury-ja zgodno označavaju suprotan stav. Protestantizam je — prema jednoj riječi koja mu je mila — skroz naskroz eshatološki, ne samo u tom smislu u kojemu ga katolici primjenjuju na iščekivanje »objave« jedne već dane stvarnosti, prema riječima sv. Ivana: »Sada smo sinovi Božji, a što ćemo jednoga dana biti, nije nam još očitovano«, nego u jednom još radikalnijem smislu.

Problem odnosa između protestanata i katolika ne postavlja se na razinu zajedničke obrane kršćanske civilizacije, jer ova civilizacija može biti spašena samo onda, ako kršćanstvo dopre dotle, da nadvlada svoje podjeljenosti. Također ono se više ne postavlja na eshatološku razinu.

Najbolja nada, koju imamo za njihovo približavanje, jest sve prisniji kontakt, što ga protestanti i katolici opet postižu s kršćanskim vrelima. Molitva za jedinstvo s jedne strane, a vjernost Kristovoj nauci s druge strane pravi su koraci za zbližavanje odijeljenih kršćana. Pred ovom perspektivom osjećamo nemoć — jedinstvo možemo iščekivati jedino od milosti Božje.

Priredio O. F. Carev

BOŽIČNA LITURGIJA

Najosjetljivija je točka naše liturgijske obnove bez sumnje božićno vrijeme, uključivši u nj i Zornice. Drži li se svećenik novih propisa, svijet ne dolazi gotovo nikako na svoj račun sve tamo do prikazanja. Ako je svećenik u svom podlaganju liturgijskim uputama odveć »revan«, kvari ljudima božićno raspoloženje. Znade se događati da slabiji vjernici ostentativno odlaze iz crkava, a cijeli im je blagdan pokvaren. Za pobožni se svijet može to donekle protegnuti na cijelo božićno vrijeme, pa i na Zornice.

Pokušao sam izaći ususret toj nevolji složivši novi prijevod »Slave«. Taj prijevod, dakako, ne može nitko odobriti bez biskupskih konferencija. Savjet za sprovođenje liturgijske Konstitucije, međutim, predviđa mogućnost inicijative odozgo. Tekstove koje Konferencija odobrava i šalje na potvrdu u Rim, stručnjaci pripravljaју, pod biskupskim nadzorom s njima čak i eksperimentiraju. Savjet stavlja biskupskim Konferencijama na srce da s vremenom stvori svaka od njih neki kadar stručnjaka pozvan na to da stalno pripravlja tekstove i misli na sve eventualne zgone i nezgone u vezi s liturgijskim prinovama.

Budući da je kod nas ILO-u neku ruku pozvan na takav posao, a »Služba Božja« njegov organ, naumio sam da svoje pokušaje priopćim u tome listu s dva razloga: možda će se naći tko da uoči i dotjera slabe strane ovih tekstova i melodija. Mogli bi se eventualno stručnjaci potaknuti na razmišljanje kako doskočiti našim najvećim liturgijskim teškoćama što nam kucaju na vrata u bliskoj budućnosti, ne bi li se našao način da se naše sasvim izuzetno bogatstvo božićnog i liturgijskog folklora na kakav zgodan način »kanonizira« i uvede u bogoslužje.